

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه قوانین
اخبار

ویرایش سوم

قوانین خاص حقوقی و کیفری منبع آزمون وکالت

منطبق با آخرین منابع قانون اعلام شده برای آزمون وکالت
از سوی اسکودا (کانون های وکلای دادگستری ایران) و مرکز وکلای قوه قضائیه

با آخرین به روزرسانی ها شامل:

- ✧ «قانون شوراهای حل اختلاف» مصوب ۱۴۰۲
- ✧ «قانون دیوان عدالت اداری» با اصلاحات ۱۴۰۲
- ✧ الحاق ماده ۷۱ مکرر به «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» ۱۴۰۲
- ✧ تعدیل جزاهای نقدی «قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» ۱۴۰۲
- ✧ جدیدترین آراء وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عالی کشور

• حقوق مدنی • آیین دادرسی مدنی • حقوق تجارت
• حقوق جزا • آیین دادرسی کیفری • حقوق ثبت

کاری از گروه پژوهشی و گردآوری پایگاه خبری اخبار
سیاوش هوشیار

دفتر دادبازار

چاپ سوم - تهران ۱۴۰۲
www.dadbazar.com

برای تهیه کتاب
اینجا کلیک کنید

فهرست

مقدمه.....	۵
بخش اول - حقوق مدنی	۱۷
قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶.....	۱۸
قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶.....	۲۰
قانون حمایت خانواده.....	۳۱
قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت.....	۴۶
قانون مسئولیت مدنی.....	۸۳
قانون امور حسبی.....	۸۶
قانون پیش فروش ساختمان.....	۱۲۹
قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه.....	۱۳۵
قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان.....	۱۶۱
قانون تملک آپارتمان ها.....	۱۶۶
بخش دوم - آیین دادرسی مدنی	۱۷۱
قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب.....	۱۷۲
قانون اجرای احکام مدنی.....	۱۷۹
قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی.....	۲۰۳
قانون شوراهای حل اختلاف (مصوب ۱۴۰۲).....	۲۱۰
قانون شوراهای حل اختلاف (مصوب ۱۳۹۴).....	۲۲۴
قانون دیوان عدالت اداری.....	۲۳۴
قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری.....	۲۶۵
لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری.....	۲۶۹
آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه.....	۲۷۶
قانون حمایت خانواده.....	۲۸۶
بخش سوم - حقوق تجارت	۲۸۷
قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی.....	۲۸۸
قانون راجع به ثبت شرکت ها.....	۲۹۸
قانون صدور چک.....	۳۰۲
قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی.....	۳۱۷
قانون تجارت الکترونیکی.....	۳۸۱
قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران.....	۳۹۷

قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح.....	۴۱۳
قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی.....	۴۱۵
قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران	۴۳۵
بخش چهارم - حقوق جزا.....	۴۶۱
قانون کاهش مجازات حبس تعزیری.....	۴۶۲
قانون جرایم رایانه‌ای.....	۴۷۳
قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری.....	۴۸۲
قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر	۴۸۸
قانون مجازات اشخاصی که برای بردن مال غیر تبانی می‌نمایند	۴۹۰
قانون صدور چک	۴۹۲
قانون مبارزه با پولشویی.....	۴۹۳
قانون جرم سیاسی	۵۰۴
قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دیدگان ناشی از آن	۵۰۷
قانون ثبت اسناد و املاک (احکام جزایی).....	۵۱۰
لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت (احکام جزایی)	۵۱۵
قانون حمایت خانواده (احکام جزایی).....	۵۲۲
قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور	۵۲۳
بخش پنجم- آیین دادرسی کیفری.....	۵۲۷
قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب	۵۲۸
قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی	۵۲۹
آیین‌نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات،.....	۵۳۱
بخش ششم- حقوق ثبت	۵۶۳
قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند رسمی	۵۶۴
قانون افراز و فروش املاک مشاع	۵۷۱
قانون اصلاح بعضی از مواد قانون ثبت و قانون دفاتر رسمی	۵۷۳

مقدمه

منابع هر آزمون از مهمترین دغدغه‌های داوطلبان آزمون هستند و در مورد آزمون وکالت می‌توان گفت اهمیت موضوع خیلی بیشتر است.

آزمون وکالت به جهت حساسیت خاصی که در سال‌های اخیر برای داوطلبان پیدا کرده است تبدیل به جدی‌ترین عرصه رقابت فارغ‌التحصیلان رشته حقوق شده است.

واقعیت این است که اقلاً تا آزمون‌های برگزار شده در سال‌های پایانی دهه ۸۰ خورشیدی طراحان سوال بیشتر ظاهر مواد قانون را مد نظر داشتند و شاید پس از آن و با رشد تعداد داوطلبان بود که کانون‌های وکلا از جمله سعی کردند با طرح سوالات پیچیده‌تر آزمون را تبدیل به رقابتی جدی‌تر کنند. این رویکرد حتی تا برگزاری آزمون دو مرحله‌ای تستی و تشریحی در سال ۱۳۹۰ توسط کانون وکلای دادگستری مرکز هم پیشرفت که به تجربه موفق‌تری تبدیل نشد و آن آزمون نخستین و تنها نمونه در نوع خود در تاریخ برگزاری آزمون وکالت باقی ماند.

سوالات تقریباً در همه ادوار برگزاری آزمون وکالت محل مناقشاتی بوده است، از ایراد به نحوه طراحی خود سوال یا گزینه اعلام شده به عنوان پاسخ صحیح تا ادعای وجود بیش از یک گزینه صحیح در گزینه‌های ارائه شده، که در مواردی هم منتهی به حذف سوال محل مناقشه و تقسیم نمره آن بین باقی سوالات و یا حذف سوال با اثر مثبت به نفع کسانی که به آن سوال پاسخ صحیح داده بودند شده است.

شاید برای پیشگیری از همین اختلافات بود که کانون‌های وکلا و بعداً مرکز وکلای قوه قضائیه به فکر سامان دادن به طراحی سوالات آزمون وکالت افتادند و اسکودا در آگهی آزمون وکالت ۱۳۹۸ برای نخستین بار فهرستی از قوانین را به عنوان قانون منبع آزمون اعلام کرد.

البته نباید از این نکته مهم غافل شد که قوانین و مقرراتی که چه از سوی اسکودا و چه مرکز وکلای قوه قضائیه به عنوان منبع اعلام می‌شوند، صرفاً محدوده طرح سوالات را معین می‌کنند و این باعث نشده است که طراحان سوال آزمون وکالت به ظاهر مواد قانون اکتفا کنند.

منابع آزمون وکالت اسکودا

اسکودا (اتحادیه سراسری کانون‌های وکلای دادگستری ایران) که به نیابت از کانون‌های وکلای دادگستری کشور آزمون وکالت را به صورت سراسری و هماهنگ برگزار می‌کند، در آخرین نوبت برگزاری آزمون در ۱۳ مرداد ۱۴۰۲ طبق روال چند دوره گذشته، فهرستی را به عنوان قوانین منبع آزمون وکالت ۱۴۰۲ اعلام کرد.

فهرست اعلام شده به عنوان قوانین منبع آزمون وکالت ۱۴۰۲، نسبت به قوانین اعلام شده در آگهی

ثبت نام آزمون قبل از آن که با عنوان «آزمون سال ۱۴۰۱ (مربوط به نوبت پذیرش سال ۱۴۰۰)» در تاریخ ۱۴۰۱/۴/۳۰ برگزار شده بود، ۳ قانون اضافه تر داشت.

«قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» مصوب ۱۴۰۰ ذیل منابع درس حقوق مدنی و «قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» مصوب ۱۳۹۸ و «قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی» مصوب ۱۳۷۲ نیز ذیل منابع درس حقوق تجارت در فهرست اخیر افزوده شده بودند.

همچنین «قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران» که در دوره‌های قبل به عنوان قانون منبع درس حقوق تجارت اعلام می‌شد، برای آزمون وکالت ۱۴۰۲ به عنوان منبع اعلام نشده بود.

اسکودا در اطلاعیه مربوط به اعلام منابع آزمون وکالت ۱۴۰۲ عناوین برخی قوانین و مقررات را به عنوان منبع ذیل شش ماده آزمونی حقوق مدنی، آیین دادرسی مدنی، حقوق تجارت، حقوق جزا، آیین دادرسی کیفری و حقوق اساسی اعلام کرده بود و منابع درس متون فقه هم از قوانین موضوعه خارج بودند:

حقوق مدنی

۱. قانون مدنی
۲. قوانین روابط موجر و مستاجر سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۷۶
۳. قانون حمایت خانواده مصوب سال ۱۳۹۱ و قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت مصوب سال ۱۴۰۰
۴. قانون مسئولیت مدنی
۵. قانون امور حسبی
۶. قانون پیش فروش ساختمان
۷. قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه
۸. قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

آیین دادرسی مدنی

۱. قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب
۲. قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی
۳. قانون اجرای احکام مدنی
۴. قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی

۵. قانون شوراهای حل اختلاف
۶. قانون دیوان عدالت اداری
۷. لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۳
۸. قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت مصوب ۱۳۷۶

حقوق تجارت

۱. قانون تجارت شامل قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت ۱۳۴۷ و اصلاحات بعدی آن‌ها
۲. قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی
۳. قانون راجع به ثبت شرکت‌ها
۴. قانون صدور چک با اصلاحات بعدی
۵. احکام مرتبط از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
۶. قانون تجارت الکترونیکی
۷. قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران
۸. قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی
۹. قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

حقوق جزا

۱. قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵-۱۳۹۲ (شامل قانون جرایم رایانه‌ای) با اصلاحات و الحاقات بعدی از جمله قانون کاهش مجازات حبس تعزیری
۲. قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری
۳. قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر
۴. قانون مجازات اشخاصی که برای بردن مال غیر تبهانی می‌نمایند
۵. قانون صدور چک با اصلاحات بعدی
۶. قانون مبارزه با پولشویی
۷. قانون جرم سیاسی
۸. قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دیدگان ناشی از آن مصوب ۱۳۹۸
۹. احکام جزایی قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰ و قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ و قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱

آیین دادرسی کیفری

۱. قانون آیین دادرسی کیفری
۲. قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب
۳. قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی

حقوق اساسی

قانون اساسی

متون فقه

تحریرالوسیله امام خمینی^(ع) ابواب وکالت، شهادت

اصول فقه

اصول عملیه، تعارض ادله، امارات، الفاظ، اوامر، نواهی، عام و خاص، مفهوم و منطوق، مطلق و مقید، مجمل و مبین

در تبصره ذیل بند ۲ آگهی ثبت نام آزمون وکالت ۱۴۰۲ اسکودا، تصریح شده بود «سوالات هر یک از مواد آزمون از قلمرو قوانین و مقررات ذکر شده در ذیل هر عنوان و نیز آراء وحدت رویه مرتبط طرح می‌شود.» و تصریح شده بود که «فهرست منابع در جدول پیوست شماره ۱ این آگهی می‌باشد».

علاوه بر این یک توضیح دیگر هم ذیل جدول قوانین منبع در پیوست شماره ۱ آگهی ثبت نام آزمون وکالت ۱۴۰۲ آمده بود که به داوطلبان تذکر می‌داد ذکر نام هر قانون ذیل یکی از مواد آزمون الزامی نافی احتمال طرح سوال از آن قانون در ماده آزمونی دیگر نیست: «ذکر هر عنوان زیر یک درس به منزله عدم استفاده از آن در دروس دیگر نیست.»

همچنین بر مطالعه اصلاحات و الحاقات قوانین اعلام شده تاکید شده بود: «قوانینی که دارای اصلاحات و الحاقات می‌باشند توسط داوطلبان مورد مطالعه قرار گیرد.» و گفته شده بود که آیین نامه اجرائی قوانین اعلام شده هم باید مورد مطالعه قرار بگیرند: «قوانینی که دارای اصلاحات و الحاقات می‌باشند توسط داوطلبان مورد مطالعه قرار گیرد.»

برای مطالعه آیین نامه های اجرائی قوانین منبع آزمون وکالت، می‌توانید کتاب «آیین نامه‌های اجرائی قوانین منبع آزمون وکالت» که توسط نشر دادبازار منتشر شده است را تهیه و مطالعه کنید.

منابع آزمون مرکز وکلای قوه قضائیه

مرکز وکلای قوه قضائیه هم در دفترچه ثبت نام آزمون سال ۱۳۹۹ به شیوه مشابه، عناوین قوانین و مقرراتی را به عنوان منبع آزمون وکالت اعلام کرد و این رویه تا آخرین آزمونی که مرکز وکلای قوه قضائیه

که در سال ۱۴۰۲ برگزار می‌شود ادامه داشته است.

در دفترچه راهنمای ثبت نام آزمون سال ۱۴۰۲ مرکز وکلای قوه قضائیه، عناوین قوانین و مقررات به عنوان منبع ذیل هفت ماده آزمونی حقوق مدنی، آیین دادرسی مدنی، حقوق تجارت، حقوق جزای عمومی و اختصاصی، آیین دادرسی کیفری، حقوق ثبت و حقوق اساسی اعلام شده بودند و منابع درس متون فقه هم از قوانین موضوعه خارج بود:

آیین دادرسی مدنی

۱. قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب سال ۱۳۷۹ با اصلاحات بعدی
۲. قانون اجرای احکام مدنی مصوب سال ۱۳۵۶ با اصلاحات بعدی
۳. قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب سال ۱۳۹۴
۴. قانون دیوان عدالت اداری
۵. قانون حمایت خانواده مصوب سال ۱۳۹۱
۶. قانون شوراهای حل اختلاف مصوب سال ۱۳۹۴
۷. آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه مصوب سال ۱۳۹۷

آیین دادرسی کیفری

۱. قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲
۲. آیین‌نامه اجرای احکام مصوب رئیس قوه قضائیه سال ۱۳۹۸

حقوق تجارت

۱. قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱
۲. لایحه قانونی اصلاح موادی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷
۳. قانون بخش تعاون اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۰ با اصلاحات بعدی
۴. قانون صدور چک مصوب سال ۱۳۹۷
۵. قانون اداره تصفیه ورشکستگی مصوب سال ۱۳۱۸
۶. قانون ثبت شرکت‌ها با آخرین اصلاحات

حقوق جزای عمومی و اختصاصی

۱. قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ مطابق با اصلاحات اخیر به همراه بخش تعزیرات

- از قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵
۲. قانون کاهش مجازات حبس تعزیری
۳. قانون جرایم رایانه‌ای مصوب سال ۱۳۸۸
۴. قانون مبارزه با پولشویی مصوب سال ۱۳۸۶ با اصلاحات بعدی
۵. قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی مصوب سال ۱۳۶۹ با اصلاحات بعدی
۶. قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب سال ۱۳۶۷

فقه

سوالات فقهی از این بخش از کتاب تحریرالوسیله خواهد بود:

۱. کتاب الوکاله
۲. کتاب القضاء
۳. کتاب الشهادات
۴. کتاب الاقرار
۵. کتاب الایمان

حقوق ثبت

۱. قانون ثبت اسناد و املاک مصوب سال ۱۳۱۰ با اصلاحات بعدی
۲. قانون افراز و فروش املاک مشاع مصوب سال ۱۳۵۷
۳. قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمانهای فاقد سند رسمی مصوب ۱۳۹۰
۴. قانون اصلاح بعضی از مواد قانون ثبت و قانون دفاتر اسناد رسمی مصوب ۱۳۲۲

حقوق مدنی

۱. قانون مدنی مصوب سال ۱۳۰۷
۲. قانون امور حسبی مصوب سال ۱۳۱۹ با اصلاحات بعدی
۳. قانون مسئولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹
۴. قانون روابط موجر و مستاجر مصوب سال ۱۳۵۶
۵. قانون روابط موجر و مستاجر مصوب سال ۱۳۷۶
۶. قانون تملک آپارتمانها مصوب سال ۱۳۴۳ با اصلاحات بعدی

۷. قانون پیش فروش ساختمان مصوب سال ۱۳۸۹

۸. قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه
مصوب سال ۱۳۹۵

حقوق اساسی

قانون اساسی به همراه نظریات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

در توضیح منابع اعلام شده در دفترچه ثبت نام آزمون سال ۱۴۰۲ مرکز وکلای قوه قضائیه ذکر شده بود: «ذکر هر عنوان زیر یک درس به منزله عدم استفاده از آن در دروس دیگر نیست.» و «قوانینی که دارای اصلاحات و الحاقات هستند، توسط داوطلب مورد مطالعه قرار گیرد.»

جدول تفکیکی منابع آزمون وکالت

در جدول ذیل منابع اعلام شده از سوی اسکودا و مرکز وکلای قوه قضائیه تحلیل و تفکیک شده اند:

درس حقوق مدنی			
نام قانون	صفحه	اسکودا	مرکز وکلا
قانون مدنی [در این کتاب نیامده و در کتاب‌های دیگر نشر دادبازار با عنوان «قوانین خاص و عام حقوقی» و «قانون مدنی» آمده است]	X	✓	✓
قانون روابط موجر و مستاجر سال ۱۳۷۶	۱۸	✓	✓
قانون روابط موجر و مستاجر سال ۱۳۵۶	۲۰	✓	✓
قانون حمایت خانواده	۳۱	✓	✓ ^{الف}
قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت	۴۶	✓	X
قانون مسئولیت مدنی	۸۳	✓	✓
قانون امور حسبی	۸۶	✓	✓
قانون پیش فروش ساختمان	۱۲۹	✓	✓
قانون بیمه اجباری خسارات وارده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه	۱۳۵	✓	✓
قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان	۱۶۱	✓	X
قانون تملک آپارتمان‌ها	۱۶۶	X	✓

*الف. مرکز وکلای قوه قضائیه، «قانون حمایت خانواده» را ذیل منابع درس آیین دادرسی مدنی به عنوان قانون منبع ذکر کرده است.

درس آیین دادرسی مدنی			
نام قانون یا مقررہ	شماره	اسکودا	مرکز وکلا
قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) [در این کتاب نیامده و در کتاب‌های دیگر نشر دادبازار با عنوان «قوانین خاص و عام حقوقی» و «قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)» آمده‌است]	X	✓	✓
قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب	۱۷۲	✓	X
قانون اجرای احکام مدنی	۱۷۹	✓	✓
قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی	۲۰۳	✓	X
قانون شوراهای حل اختلاف	۲۱۰	✓	✓
قانون دیوان عدالت اداری	۲۳۴	✓	✓
قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت	۲۶۵	✓	X
لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری	۲۶۹	✓	X
آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه	۲۷۶	X	✓
درس حقوق تجارت			
نام قانون	صفحه	اسکودا	مرکز وکلا
قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱ و لایحه قانونی اصلاح موادی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷ [در این کتاب نیامده و در کتاب‌های دیگر نشر دادبازار با عنوان «قوانین خاص و عام حقوقی» و «قانون تجارت» آمده‌اند]	X	✓	✓
قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی	۲۸۸	✓	✓
قانون راجع به ثبت شرکت‌ها	۲۹۸	✓	✓
قانون صدور چک	۳۰۲	✓	✓
قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی	۳۱۷	✓	X
قانون تجارت الکترونیکی	۳۸۱	✓	X
قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران	۳۹۷	✓	X
قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان حسابدار رسمی	۴۱۳	✓	X
قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی	۴۱۵	✓	X
قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران	۴۳۵	X	✓

درس حقوق جزا			
نام قانون	صفحه	اسکودا	مرکز وکلا
قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ [در این کتاب نیامده و در کتاب‌های دیگر نشر دادبازار با عنوان «قوانین خاص و عام کیفری» و «قانون مجازات اسلامی» آمده‌است]	X	✓	✓
قانون کاهش مجازات حبس تعزیری	۴۶۲	✓	✓
قانون جرایم رایانه‌ای	۴۷۲	✓	✓
قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری	۴۸۱	✓	✓
قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر	۴۸۷	✓	X
قانون مجازات اشخاصی که برای بردن مال غیر تئانی می‌نمایند	۴۸۹	✓	X
قانون مبارزه با پولشویی	۴۹۲	✓	✓
قانون جرم سیاسی	۵۰۳	✓	X
قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دب‌دگان ناشی از آن	۵۰۶	✓	X
قانون ثبت اسناد و املاک (احکام جزایی)	۵۰۹	✓	✓*
لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت (احکام جزایی)	۵۱۴	✓	✓*
قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی	۵۲۳	X	✓
درس آیین دادرسی کیفری			
نام قانون یا مقرر	صفحه	اسکودا	مرکز وکلا
قانون آیین دادرسی کیفری [در این کتاب نیامده و در کتاب‌های دیگر نشر دادبازار با عنوان «قوانین خاص و عام کیفری» و «قانون آیین دادرسی کیفری» آمده‌است]	X	✓	✓
قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی	۵۲۹	✓	X
آیین‌نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات، ...	۵۳۱	X	✓

*ب. مرکز وکلای قوه قضائیه، «قانون ثبت» را ذیل منابع درس حقوق ثبت به عنوان قانون منبع ذکر کرده است، که الزاما نافی احتمال طرح سوال از آن در درس حقوق جزا نیست.

*پ. مرکز وکلای قوه قضائیه، «لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت» را ذیل منابع درس حقوق تجارت به عنوان قانون منبع ذکر کرده است، که الزاما نافی احتمال طرح سوال از آن در درس حقوق جزا نیست.

درس حقوق ثبت*			
نام قانون	صفحه	اسکودا	مرکز وکلا
قانون ثبت اسناد و املاک [در این کتاب نیامده و در کتاب دیگر نشر دادبازار با عنوان «جامع قوانین ثبتی» آمده‌است]	X	فقط احکام جزایی	✓
قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند رسمی	۵۶۴	X	✓
قانون افراز و فروش املاک مشاع	۵۷۱	X	✓
قانون اصلاح بعضی از مواد قانون ثبت و قانون دفاتر اسناد رسمی	۵۷۳	X	✓
درس حقوق اساسی			
اسکودا	قانون اساسی [در این کتاب نیامده و در کتاب دیگر نشر دادبازار با عنوان «قانون اساسی به همراه نظریات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان» آمده‌است]		
مرکز وکلا	قانون اساسی به همراه نظریات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان [در این کتاب نیامده و در کتاب دیگر نشر دادبازار با عنوان «قانون اساسی به همراه نظریات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان» آمده‌است]		
درس متون فقه			
اسکودا	ابواب وکالت و شهادت از تحریرالوسیله		
مرکز وکلا	کتاب الوکاله، کتاب القضاء، کتاب الشهادت، کتاب الاقرار و کتاب الایمان از تحریرالوسیله		
درس اصول فقه			
اسکودا	اصول عملیه، تعارض ادله، امارات، الفاظ، اوامر، نواهی، عام و خاص، مفهوم و منطوق، مطلق و مقید و مجمل و مبین		
مرکز وکلا	-		
قوانینی که در این کتاب نیامده اند			

قوانین عام شامل قانون مدنی، قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)، قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱ و لایحه قانونی اصلاح موادی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵، قانون آیین دادرسی کیفری و قانون ثبت اسناد و املاک که در ردیف‌های جدول با رنگ متفاوت دیده می‌شوند، در این کتاب نیامده‌اند.

قوانین عام علاوه بر اینکه به طور جداگانه توسط نشر دادبازار منتشر شده‌اند در قالب دو کتاب با

*ت. درس حقوق ثبت جزو منابع آزمون وکالت اسکودا نیست و فقط در آزمون مرکز وکلا قوه قضائیه قرار دارد.

عناوین «قوانین عام و خاص حقوقی» و «قوانین عام و خاص کیفری» همراه با قوانین خاص مربوط به هر کدام هم منتشر شده‌اند.

همچنین قانون اساسی هم در این کتاب نیامده است و در کتاب جداگانه‌ای از نشر دادبازار با عنوان «قانون اساسی به همراه نظریات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان» آمده است.

برای درس‌های متون فقه و اصول فقه هم باید منابع خاص خودشان را مطالعه کنید.

تغییرات ویرایش سوم

در ویرایش سوم کتاب قوانین خاص حقوقی و کیفری، آخرین بروزرسانی‌های قوانین و مقررات کشور اعمال شده است:

✱ قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۴۰۲/۶/۲۲

متن نهایی و رسمی قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۴۰۲/۶/۲۲ که در روزنامه رسمی منتشر شده است، به کتاب افزوده شده است. توجه داشته باشید که پس از تصویب این قانون چند متن مختلف در فضای مجازی منتشر شدند که با متن نهایی منتشر شده در روزنامه رسمی اختلافاتی داشتند.

همچنین علی‌رغم نسخ صریح قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴ به موجب ماده ۴۱ قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۴۰۲، با توجه به اینکه طبق ماده ۳۶ قانون اخیر تا زمان تشکیل دادگاه‌های صلح، به دعاوی و شکایات مطابق قوانین و مقررات جاری کشور از جمله قانون شوراهاى حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶ رسیدگی می‌شود، متن قانون سابق شوراهاى حل اختلاف هم در کتاب باقی مانده است و برای پرهیز از اشتباه، در حاشیه سمت راست متن قانون سابق دو خط موازی قرار گرفته است.

✱ اصلاحات قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۴۰۲/۲/۱۰

«قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری» مصوب ۱۳۹۰/۲/۲۲ طی «قانون اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری» مصوب ۱۴۰۲/۲/۱۰ اصلاحات وسیعی پیدا کرد، از جمله به موجب ماده یک قانون اخیر، عنوان قانون به «قانون دیوان عدالت اداری» تغییر پیدا کرده است.

متن منقح «قانون دیوان عدالت اداری» با اعمال اصلاحات مصوب ۱۴۰۲/۲/۱۰ در ویرایش سوم به متن کتاب افزوده شده است.

❖ الحاق ماده ۷۱ مکرر به «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» مصوب ۱۴۰۲/۴/۶

مجلس شورای اسلامی باتصویب ماده واحده «قانون الحاق یک ماده به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» در تاریخ ۱۴۰۲/۴/۶، یک ماده با شماره ۷۱ مکرر به قانون «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» افزود.

در ویرایش سوم این کتاب، ماده ۷۱ مکرر به متن قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت افزوده شده است.

❖ تعدیل مبلغ جزاهای نقدی موضوع فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به موجب مصوبه ۱۴۰۲/۶/۲۹ هیئت وزیران

هیئت وزیران به موجب «تصویبنامه هیأت وزیران در خصوص تعیین مبالغ جزای نقدی موضوع فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی» مورخ ۱۴۰۲/۶/۲۹ مبلغ جزای نقدی موضوع بند (۱۲) ماده ۶۱ و مواد ۷۲، ۷۳، ۷۵، ۷۶ و ۷۸ قانون مذکور را تعدیل کرد. مبالغ تعدیل شده طی مصوبه هیئت وزیران، در ویرایش سوم در متن قانون اعمال و جایگزین مبالغ سابق شده اند.

❖ آراء وحدت رویه جدید هیئت عمومی دیوان عالی کشور

آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور، در ویرایش سوم تا جدیدترین رای در جای مربوط به خود به صورت زیرنویس افزوده شده اند.

بخش اول
حقوق مدنی

قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶

مصوب ۱۳۷۶/۵/۲۶ با اصلاحات تا ۱۳۹۰/۳/۳۱

فصل اول - روابط موجر و مستأجر

ماده ۱- از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، اجاره کلیه اماکن اعم از مسکونی، تجاری، محل کسب و پیشه، اماکن آموزشی، خوابگاه‌های دانشجویی و ساختمان‌های دولتی و نظایر آن که با قرارداد رسمی یا عادی منعقد می‌شود تابع مقررات قانون مدنی و مقررات مندرج در این قانون و شرایط مقرر بین موجر و مستأجر خواهد بود.

ماده ۲- قراردادهای عادی اجاره باید با قید مدت اجاره در دو نسخه تنظیم شود و به امضای موجر و مستأجر برسد و به وسیله دو نفر افراد مورد اعتماد طرفین به عنوان شاهد گواهی گردد.

ماده ۳- پس از انقضای مدت اجاره بنا به تقاضای موجر یا قائم‌مقام قانونی وی تخلیه عین مستأجره در اجاره با سند رسمی توسط دوایر اجرای ثبت ظرف یک هفته و در اجاره با سند عادی ظرف یک هفته پس از تقدیم تقاضای تخلیه به دستور مقام قضایی در مرجع قضایی توسط ضابطین قوه قضائیه انجام خواهد گرفت.

ماده ۴- در صورتی که موجر مبلغی به عنوان ودیعه یا تضمین یا قرض الحسنه و یا سند تعهدآور و مشابه آن از مستأجر دریافت کرده باشد تخلیه و تحویل مورد اجاره به موجر موکول به استرداد سند یا وجه مذکور به مستأجر و یا سپردن آن به دایره اجراست. چنانچه موجر مدعی ورود خسارت به عین مستأجره از ناحیه مستأجر و یا عدم پرداخت مال الاجاره یا بدهی بابت قبوض تلفن، آب، برق و گاز مصرفی بوده و متقاضی جبران خسارات وارده و یا پرداخت بدهی‌های فوق از محل وجوه یاد شده باشد موظف است همزمان با تودیع وجه یا سند، گواهی دفتر شعبه دادگاه صالح را مبنی بر تسلیم دادخواست مطالبه ضرر و زیان به میزان مورد ادعا به دایره اجرا تحویل نماید. در این صورت دایره اجرا از تسلیم وجه یا سند به مستأجر به همان میزان خودداری و پس از صدور رای دادگاه و کسر مطالبات موجر اقدام به رد آن به مستأجر خواهد کرد.

ماده ۵- چنانچه مستأجر در مورد مفاد قرارداد ارایه شده از سوی موجر مدعی هرگونه حقی باشد ضمن اجرای دستور تخلیه شکایت خود را به دادگاه صالح تقدیم و پس از اثبات حق مورد ادعا و نیز جبران خسارات وارده حکم مقتضی صادر می‌شود.

قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت^{۱۸}

مصوب ۱۴۰۰/۷/۲۴ با اصلاحات و الحاقات تا ۱۴۰۲/۴/۶

ماده ۱- در راستای اجرای سیاست‌های کلی جمعیت و خانواده و بندهای (۴۵)، (۴۶) و (۷۰) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه و ماده (۴۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴^{۱۹} موضوع اجرای نقشه مهندسی فرهنگی کشور و سند جمعیت و تعالی خانواده و مواد (۷۲)، (۹۴)، (۱۰۲)، (۱۰۳)، (۱۰۴) و (۱۲۳) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، احکام مقرر در این قانون با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی لازم‌الاجراء است.

هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون به شرح زیر می‌باشد:

الف- در راستای تحقق تبصره (۷) راهبرد کلان چهارم نقشه مهندسی فرهنگی کشور، به منظور راهبری، برنامه‌ریزی، ارزیابی کلان و نظارت بر اجرای این قانون با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، ستاد ملی جمعیت به ریاست رئیس‌جمهور و مرکب از اعضای ذیل تشکیل می‌گردد:

- رئیس‌جمهور (رئیس ستاد)

- دبیر ستاد

- وزیرای کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، علوم، تحقیقات و فناوری، ورزش و جوانان، راه و شهرسازی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی، فرهنگ و ارشاد اسلامی، آموزش و پرورش و ارتباطات و فناوری اطلاعات

- رؤسای سازمان‌های صداوسیما، جمهوری اسلامی ایران، برنامه و بودجه کشور، تبلیغات اسلامی،

^{۱۸} «قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت» فقط از سوی اسکودا (کانون های وکلای دادگستری ایران) و برای نخستین بار به عنوان قانون منبع آزمون وکالت سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود و مرکز وکلای قوه قضائیه این قانون را به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام نکرده بود.

^{۱۹} ماده ۴۵ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳: «دولت مکلف است نسبت به اجرای سند نقشه مهندسی فرهنگی، پیوست فرهنگی طرح‌های مهم و سند جمعیت و تعالی خانواده اقدام کند و گزارش شش ماهه آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه دهد. تبصره- دولت موظف است در سال اول اجرای این قانون پیوست فرهنگی ده طرح مهم و در یک برنامه زمان‌بندی پیوست فرهنگی تمام طرح‌های مهم را با هماهنگی نهاد ذی‌ربط اجرا کند.»

قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ با اصلاحات تا ۱۳۹۵/۱۲/۱۴

بخش نخست - کلیات

ماده ۱ - اصطلاحات به کار برده شده در این قانون، دارای معانی به شرح زیر است:

الف- خسارت بدنی: هر نوع دیه یا ارش ناشی از هر نوع صدمه به بدن مانند شکستگی، نقص و از کار افتادگی عضو اعم از جزئی یا کلی - موقت یا دائم، دیه فوت و هزینه معالجه با رعایت ماده (۳۵) این قانون به سبب حوادث مشمول بیمه موضوع این قانون.

ب- خسارت مالی: زیان‌هایی که به سبب حوادث مشمول بیمه موضوع این قانون به اموال شخص ثالث وارد شود.

پ- حوادث: هرگونه سانحه ناشی از وسایل نقلیه موضوع بند (ث) این ماده و محمولات آن‌ها از قبیل تصادم، تصادف، سقوط، واژگونی، آتش‌سوزی و یا انفجار یا هر نوع سانحه ناشی از وسایل نقلیه بر اثر حوادث غیرمترقبه.

ت- شخص ثالث: هر شخصی است که به سبب حوادث موضوع این قانون دچار خسارت بدنی و یا مالی شود به استثنای راننده مسبب حادثه.

ث- وسیله نقلیه: وسایل نقلیه موتوری زمینی و ریلی شهری و بین‌شهری و واگن متصل یا غیرمتصل به آن و یدک و کفی (تریلر) متصل به آن‌ها

ج- صندوق: صندوق تأمین خسارت‌های بدنی

چ- بیمه مرکزی: بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ح- راهنمایی و رانندگی: پلیس راهنمایی و رانندگی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۲ - کلیه دارندگان وسایل نقلیه موضوع این قانون اعم از اینکه اشخاص حقیقی یا حقوقی باشند مکلفند وسایل نقلیه خود را در قبال خسارت بدنی و مالی که در اثر حوادث وسایل نقلیه مذکور به اشخاص ثالث وارد می‌شود حداقل به مقدار مندرج در ماده (۸) این قانون نزد شرکت بیمه‌ای که مجوز فعالیت در این رشته را از بیمه مرکزی داشته باشد، بیمه کنند.

تبصره ۱- دارنده از نظر این قانون اعم از مالک و یا متصرف وسیله نقلیه است و هر کدام که بیمه‌نامه موضوع این ماده را تحصیل کند تکلیف از دیگری ساقط می‌شود.

تبصره ۲- مسئولیت دارنده وسیله نقلیه در تحصیل بیمه‌نامه موضوع این قانون مانع از مسئولیت شخصی که حادثه منسوب به فعل یا ترک فعل او است نمی‌باشد. در هر حال خسارت وارد شده از محل بیمه‌نامه وسیله نقلیه مسبب حادثه پرداخت می‌گردد.

ماده ۳- دارنده وسیله نقلیه مکلف است برای پوشش خسارت‌های بدنی وارد شده به راننده مسبب حادثه، حداقل به میزان دیه مرد مسلمان در ماه غیر حرام، بیمه حوادث اخذ کند^{۷۳}؛ مبنای محاسبه میزان خسارت قابل پرداخت به راننده مسبب حادثه، معادل دیه فوت یا دیه و یا ارزش جرح در فرض ورود خسارت بدنی به مرد مسلمان در ماه غیر حرام و هزینه معالجه آن می‌باشد. سازمان پزشکی قانونی مکلف است با درخواست راننده مسبب حادثه یا شرکت بیمه مربوط، نوع و درصد صدمه بدنی وارد شده را تعیین و اعلام کند. آیین‌نامه اجرایی و حق بیمه مربوط به این بیمه‌نامه به پیشنهاد بیمه مرکزی پس از تصویب شورای عالی بیمه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد^{۷۴}.

^{۷۳} رأی وحدت رویه شماره ۸۰۶-۱۳۹۹/۱۱/۱۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور: «در موارد مشمول ماده ۱۵ قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰، گرچه پرداخت خسارت به زیان‌دیده و باز یافت آن از مسبب حادثه، پیش‌بینی شده است، اما با توجه به اینکه هرگاه زیان‌دیده، مسبب حادثه و ورود صدمه به خود باشد، پرداخت خسارت به وی و اقدام به بازپس‌گیری آن، کاری بیهوده و غیرعقلانی است، بنابراین هدف از وضع این ماده حمایت از اشخاص ثالث زیان‌دیده است نه مسبب حادثه و اصولاً در این قانون، برای رانندگان مسبب حادثه واجد شرایط مذکور در بندهای چهارگانه ماده ۱۵ یاد شده، مزایایی لحاظ نشده است و به همین علت، این موارد از شمول ماده ۱۱ همین قانون نیز خروج موضوعی دارد. افزون بر این، شرط دارا بودن گواهینامه رانندگی برای پرداخت خسارت به راننده مسبب حادثه در بند پ ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی ماده ۳ قانون یادشده پیش‌بینی شده و این آیین‌نامه به موجب تکلیف مقرر در همین ماده به تصویب شورای عالی بیمه به عنوان مرجع تشخیص موارد خارج از تعهد بیمه‌گر مطابق تبصره ۲ ماده ۲۱ این قانون نیز رسیده است. بنا به مراتب، بیمه‌گر مسئولیتی برای پرداخت خسارت بدنی به راننده مسبب حادثه فاقد گواهینامه رانندگی از محل بیمه‌نامه موضوع ماده ۳ قانون مذکور ندارد.

^{۷۴} رأی وحدت رویه شماره ۷۸۱-۱۳۹۸/۶/۲۶ هیأت عمومی دیوان عالی کشور: «نظر به اینکه مقررات بند (ب) ماده ۱۱۵ قانون «برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» مصوب سال ۱۳۸۹ وزارت امور اقتصادی و دارایی را مکلف کرده است در مورد راننده وسیله نقلیه همچون سرنشین، بیمه شخص ثالث را اعمال نماید و با توجه به اینکه طبق بند (الف) ماده ۱ «قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه» مصوب سال ۱۳۹۵ خسارت بدنی شامل هر نوع صدمه به بدن ولو منتهی به نقص عضو و فوت نشود می‌گردد و با عنایت به اینکه به موجب حکم مقرر در ماده ۶۵ این قانون احکام موضوع مواد مصرح در آن ماده نسبت به بیمه‌نامه‌های صادره پیش از لازم‌الاجرا شدن قانون که خسارت تحت پوشش آن‌ها پرداخت نشده نیز لازم است؛ بنابراین حکم این ماده با توجه به اطلاق آن نسبت به بیمه‌نامه‌های موضوع بند (ب) ماده ۱۱۵ قانون مورد اشاره نیز که بعد از تصویب آن قانون تنظیم شده ولی خسارت بدنی راننده پرداخت نگردیده قابل تسری و تعمیم است.»

بخش دوم
**آیین دادرسی
مدنی**

قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب^{۹۳}

مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ با اصلاحات و الحاقات تا ۱۳۹۲/۱۲/۴

ماده ۱ (منسوخ در امور کیفری)^{۹۴} - به منظور رسیدگی و حل و فصل کلیه دعاوی و مراجعه مستقیم به قاضی و ایجاد مرجع قضایی واحد، دادگاه‌هایی با صلاحیت عام به شرح مواد آتیه تشکیل می‌شوند.

ماده ۲ - تأسیس دادگاه‌های عمومی در هر حوزه قضایی و تعیین قلمرو محلی و تعداد شعب دادگاه‌های مزبور به تشخیص رئیس قوه قضائیه است.

ماده ۳ - [به موجب ماده ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ نسخ صریح شده است.]

ماده ۴ (اصلاحی ۱۳۸۱/۷/۲۸) - هر حوزه قضایی که دارای بیش از یک شعبه دادگاه عمومی باشد آن شعب به حقوقی و جزایی تقسیم می‌شوند. دادگاه‌های حقوقی صرفاً به امور حقوقی و دادگاه‌های جزایی فقط به امور کیفری رسیدگی خواهند نمود.

تخصیص شعبی از دادگاه‌های حقوقی و کیفری برای رسیدگی به دعاوی حقوقی یا جزایی خاص مانند امور خانوادگی و جرائم اطفال با رعایت مصالح و مقتضیات از وظایف و اختیارات رئیس قوه قضائیه است.

در صورت ضرورت ممکن است به شعبه جزایی پرونده حقوقی و یا به شعبه حقوقی پرونده جزایی ارجاع شود.

تبصره (الحاقی ۱۳۸۱/۷/۲۸) - رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آن‌ها قصاص نفس یا قصاص عضو یا رجم یا صلب یا اعدام یا حبس ابد است و همچنین رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی به

^{۹۳} «قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب» فقط از سوی اسکودا (کانون های وکلای دادگستری ایران) به عنوان قانون منبع آزمون وکالت سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود و مرکز وکلای قوه قضائیه این قانون را به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام نکرده بود.

^{۹۴} به موجب ماده ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ برخی مواد «قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب» به طور کلی و برخی دیگر فقط در امور کیفری نسخ صریح شده اند، مواد اخیر در امور غیرکیفری (حقوقی) معتبر هستند.

ماده ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲: «از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، ... مواد (۱)، (۷)، (۸)، (۹)، (۱۶)، (۱۷)، (۲۲) و (۲۶) و تبصره (۱) از ماده (۲۸) در رابطه با امور کیفری و مواد (۳)، (۵) و بند (ج) و تبصره‌های (۱) و (۲) از ماده (۱۴) و ماده (۱۸) و تبصره (۱) تا (۶) از ماده (۲۰) از قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵، ... نسخ می‌شود.»

قانون شوراهای حل اختلاف

مصوب ۱۴۰۲/۶/۲۲ مجلس شورای اسلامی

فصل اول - ساختار و تشکیلات

ماده ۱ - به منظور حل اختلاف و صلح و سازش بین اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی، شوراهای حل اختلاف که در این قانون به اختصار «شورا» نامیده می شوند، زیر نظر قوه قضائیه و با شرایط مقرر در این قانون تشکیل می گردند.

ماده ۲ - برنامه ریزی و راهبری شوراهای توسط مرکز حل اختلاف که در این قانون به اختصار «مرکز» نامیده می شود، انجام می گیرد.

تبصره - مرکز، زیر نظر رئیس قوه قضائیه اداره می شود و رئیس مرکز با حکم رئیس قوه قضائیه منصوب می شود.

ماده ۳ - حوزه فعالیت شوراهای تابع حوزه قضائی بخش یا شهرستان مربوط است.

تبصره ۱ - شعب شوراهای در شهرها و در صورت لزوم در مراکز دهستان ها و روستاها به تشخیص رئیس قوه قضائیه به تعداد لازم تشکیل می گردد. رئیس قوه قضائیه می تواند این امر را به رئیس مرکز تفویض کند.

تبصره ۲ - برای رسیدگی به امور فنی و صنفی در دعاوی و شکایات فی مابین اصناف، «شوراهای حل اختلاف تخصصی» قابل تشکیل است. در صورت تشکیل شوراهای حل اختلاف تخصصی مذکور و عدم رد صلاحیت تخصصی خود، دعاوی مربوط منحصراً در این شعب بر اساس احکام این قانون رسیدگی می شود. همچنین برای رسیدگی به امور و دعاوی مربوط به احوال شخصیه فی مابین اقلیت های دینی موضوع اصل سیزدهم (۱۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران^{۱۱۳} به ترتیب مقرر در این قانون، شوراهای حل اختلاف تخصصی قابل تشکیل است که تشکیل این شوراهای مانع از مراجعه اقلیت های دینی مذکور به دیگر شوراهای همان حوزه قضائی نیست.

ماده ۴ - قوه قضائیه مکلف است حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، در هر

^{۱۱۳} اصل سیزدهم قانون اساسی: «ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می کنند.»

قانون دیوان عدالت اداری^{۱۳۱}

مصوب ۱۳۹۰/۲/۲۲ با اصلاحات تا ۱۴۰۲/۲/۱۰

بخش اول - تشکیلات

ماده ۱- در اجرای اصل یکصد و هفتاد و سوم (۱۷۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران^{۱۳۲} به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به ماموران، واحدها و آیین‌نامه‌های دولتی خلاف قانون یا شرع یا خارج از حدود اختیارات مقام تصویب‌کننده، دیوان عدالت اداری که در این قانون به اختصار «دیوان» نامیده می‌شود زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌گردد.

ماده ۲ (اصلاحی ۱۴۰۲/۲/۱۰) - دیوان در تهران مستقر است و متشکل از شعب بدوی، تجدیدنظر، هیئت عمومی و هیئت‌های تخصصی می‌باشد. تشکیلات قضایی، اداری و تعداد شعب دیوان و سازماندهی آنها در قالب معاونت‌های تخصصی با تصویب رئیس قوه قضائیه تعیین می‌شود.

تبصره- رئیس دیوان عدالت اداری می‌تواند پیشنهادات خود را به رئیس قوه قضائیه ارائه نماید.

ماده ۳- هر شعبه بدوی دیوان از یک رئیس یا دادرس علی‌البدل و هر شعبه تجدیدنظر از یک رئیس و دو مستشار تشکیل می‌شود. شعبه تجدیدنظر با حضور دو عضو رسمیت می‌یابد و ملاک صدور رای، نظر اکثریت است. آرای شعب تجدیدنظر دیوان قطعی است.

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۴۰۲/۲/۱۰) - چنانچه جلسه شعبه تجدیدنظر با حضور دو عضو رسمیت یابد و هنگام صدور رای اختلاف نظر حاصل شود، یک عضو مستشار توسط رئیس دیوان به آنان اضافه می‌شود در صورت عدم حضور رئیس شعبه تجدیدنظر، اداره شعبه به عهده عضو مستشاری است که سابقه قضائی بیشتری دارد.

تبصره ۲ (الحاقی ۱۴۰۲/۲/۱۰) - شکایات و اعتراضات اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از عمومی و خصوصی از آراء و تصمیمات مراجع اختصاصی اداری موضوع بند (۲) ماده (۱۰) این قانون مستقیماً

^{۱۳۱} الف- اصلاحی به موجب «قانون اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری» مصوب ۱۴۰۲/۲/۱۰

ب- عنوان این قانون ابتدا «قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری» بود که به موجب ماده ۱ «قانون اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری»، به «قانون دیوان عدالت اداری» تغییر پیدا کرده است.

^{۱۳۲} اصل یکصد و هفتاد و سوم قانون اساسی: «به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها، دیوانی به نام «دیوان عدالت اداری» زیر نظر رئیس قوه قضائیه تأسیس می‌گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند.»

آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی^{۱۳۵}

مصوب ۱۳۹۷/۱۱/۲۸ با اصلاحات تا ۱۴۰۰/۵/۱۰

ماده ۱- واژه ها و عبارات اختصاری به کار رفته در این آیین نامه به شرح ذیل تعریف می گردند:

۱- مرکز: مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده؛

۲- هیئت نظارت: هیئت نظارت بر وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده؛

۳- هیئت تعیین صلاحیت: هیئت تعیین صلاحیت وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده؛

۴- ماده ۱۸۷: ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی^{۱۳۶}؛

۵- مشاوران خانواده: مشاوران خانواده موضوع آیین نامه اجرایی قانون حمایت خانواده مصوب ۹۶/۱۲/۲۱ و دستورالعمل نحوه تشکیل و فعالیت مراکز خانواده مصوب ۹۳/۱۱/۲۷

ماده ۲ (اصلاحی ۱۴۰۰/۵/۱۰)- به منظور سیاست گذاری، نظارت و تنظیم خط مشی اجرای ماده ۱۸۷ هیئت نظارت مرکب از معاون اول رئیس قوه قضائیه (به عنوان رئیس هیئت)، رئیس حوزه ریاست، معاون منابع انسانی قوه قضائیه، معاون حقوقی قوه قضائیه، دادستان انتظامی قضات، رئیس مرکز حفاظت اطلاعات قوه قضائیه و رئیس مرکز تشکیل می گردد. تصمیمات هیئت نظارت با رای اکثریت معتبر خواهد بود.

وظایف هیئت مذکور عبارتست از:

^{۱۳۵} «آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی» فقط از سوی مرکز وکلای قوه قضائیه به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود.

^{۱۳۶} ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷: «به منظور اعمال حمایت های لازم حقوقی و تسهیل دستیابی مردم به خدمات قضایی و حفظ حقوق عامه، به قوه قضائیه اجازه داده می شود تا نسبت به تأیید صلاحیت فارغ التحصیلان رشته حقوق جهت صدور مجوز تأسیس مؤسسات مشاوره حقوقی برای آنان اقدام نماید. حضور مشاوران مذکور در محاکم دادگستری و ادارات و سازمان های دولتی و غیردولتی برای انجام امور وکالت متقاضیان مجاز خواهد بود. تأیید صلاحیت کارشناسان رسمی دادگستری نیز به طریق فوق امکان پذیر است.

آیین نامه اجرایی این ماده و تعیین تعرفه کارشناسی افراد مذکور به تصویب رئیس قوه قضائیه خواهد رسید.»

بخش سوم
حقوق تجارت

قانون راجع به ثبت شرکت‌ها^{۱۴۴}

مصوب ۱۳۱۰/۳/۲ با اصلاحات تا ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

ماده ۱- هر شرکتی که در ایران تشکیل و مرکز اصلی آن در ایران باشد شرکت ایرانی محسوب است.

ماده ۲- کلیه شرکت‌های ایرانی مذکور در قانون تجارت (سهامی - ضمانتی - مختلط - تعاونی) که در تاریخ اجرای این قانون موجود و مطابق مقررات قانون تجارت راجع به ثبت و تطبیق تشکیلات خود با قانون مزبور عمل نکرده‌اند باید تا آخر شهریورماه ۱۳۱۰ تشکیلات خود را با مقررات قانون تجارت تطبیق نموده و مطابق قانون مزبور تقاضای ثبت کنند و الا به تقاضای مدعی العموم بدایت محلی که ثبت باید در آن جا به عمل آید محکمه مدیران آن‌ها را به ۳۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال جزای نقدی محکوم خواهد کرد و در صورت تقاضای مدعی العموم حکم انحلال شرکت متخلف نیز صادر خواهد شد.

در صورتی که مدت فوق برای تطبیق تشکیلات با قانون تجارت و تقاضای ثبت کافی نباشد رئیس محکمه ابتدایی محل به تقاضای شرکت تا سه ماه مهلت اضافی خواهد داد.

ماده ۳- از تاریخ اجرای این قانون هر شرکت خارجی برای این که بتواند به وسیله شعبه یا نماینده به امور تجاری یا صنعتی یا مالی در ایران مبادرت نماید باید در مملکت اصلی خود شرکت قانونی شناخته شده و در اداره ثبت اسناد طهران به ثبت رسیده باشد.

ماده ۴- هر شرکت خارجی که در تاریخ اجرای این قانون در ایران به وسیله شعبه یا نماینده مشغول به امور تجاری یا صنعتی یا مالی است باید در ظرف ۴ ماه از تاریخ مزبور تقاضای ثبت نماید در صورتی که این مدت برای تهیه و تسلیم اوراق لازمه به اداره ثبت کافی نباشد رئیس محکمه ابتدایی طهران به تقاضای نماینده شرکت تا شش ماه مهلت اضافی خواهد داد.

ماده ۵- اشخاصی که به عنوان نمایندگی یا مدیریت شعبه شرکت‌های خارجی در ایران اقدام به امور تجاری یا صنعتی یا مالی کرده و قبل از انقضای موعده مقرر تقاضای ثبت نکنند به تقاضای مدعی العموم بدایت و به حکم محکمه ابتدایی طهران محکوم به جزای نقدی از ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ تا ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال خواهند شد و علاوه محکمه برای هر روز تاخیر پس از صدور حکم متخلف را به

^{۱۴۴} «قانون راجع به ثبت شرکت‌ها» برای نخستین بار در آزمون سال ۱۴۰۲ مرکز وکلای قوه قضائیه به عنوان منبع درس حقوق تجارت اعلام شده است.

قانون صدور چک

مصوب ۱۳۵۵/۴/۱۶ با اصلاحات و الحاقات تا ۱۴۰۰/۱/۲۹

ماده ۱ (الحاقی ۱۳۷۲/۸/۱۱)^{۱۴۷} - انواع چک عبارت است از^{۱۴۸}:

- ۱- چک عادی، چکی است که اشخاص عهده بانک‌ها به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.
- ۲- چک تأییدشده، چکی است که اشخاص عهده بانک‌ها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال علیه پرداخت وجه آن تأیید می‌شود.
- ۳- چک تضمین شده، چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین می‌شود.
- ۴- چک مسافرتی، چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می‌گردد.

تبصره (الحاقی ۱۳۹۷/۸/۱۳) - قوانین و مقررات مرتبط با چک حسب مورد، راجع به چک‌هایی که به شکل الکترونیکی (داده‌پیام) صادر می‌شوند نیز لازم‌الرعایه است. بانک مرکزی مکلف است ظرف

^{۱۴۷} با الحاق این ماده به موجب «قانون اصلاح موادی از قانون صدور چک» مصوب ۱۳۷۲/۸/۱۱ مجلس شورای اسلامی به عنوان ماده ۱ به قانون صدور چک، ماده ۱ سابق به ماده ۲ و شماره مواد بعدی به همین ترتیب تغییر کرده است.

^{۱۴۸} رأی وحدت رویه شماره ۶۸۸-۲۳/۳/۱۳۸۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور: «نظر به اینکه چک با وصف فقدان طبع تجاری، از جهت اقامه دعوی توجهاً به ماده ۳۱۴ قانون تجارت، مشمول قواعد مربوط به بروات، موضوع بند ۸ ماده ۲ قانون تجارت است و از این منظر به لحاظ صلاحیت از مصادیق قسمت فراز ماده ۱۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی به شمار می‌رود. نظر به اینکه در همان حال، محل صدور چک در وجه ثالث، با تکیه بر ترکیب «محال علیه» در ماده ۳۱۰ قانون تجارت نوعی حواله محسوب است که قواعد ماده ۷۲۴ قانون مدنی حاکم بر آن می‌باشد، و از این نظر با توجه به مبلغ مقید در آن جزء اموال منقول بوده و همچنان مصداقی از ماده ۱۳ مسبق‌الذکر می‌تواند باشد، بی‌تردید دارنده چک می‌تواند تخیراً به دادگاه محل وقوع عقد یا قرارداد یعنی محل صدور چک، یا به دادگاه محل انجام تعهد، یعنی محل استقرار بانک محال علیه و یا با عنایت به قاعده عمومی صلاحیت نسبی موضوع ماده ۱۱ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی برای اقامه دعوی به دادگاه محل اقامت خوانده مراجعه کند. با وصف مراتب رجوع دارنده چک به هر یک از دادگاه‌های یادشده توجهاً به ماده ۲۶ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب برای آن دادگاه در رسیدگی به دعوا ایجاد صلاحیت خواهد کرد.»

اسکودا

قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی^{۱۹۰}

مصوب ۱۳۷۲/۱۰/۲۱

ماده واحده- به منظور اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی، همچنین حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی واحدهای مزبور در جهت حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و دیگر اشخاص ذی حق و ذینفع، به دولت اجازه داده می‌شود حسب مورد و نیاز، ترتیبات لازم را برای استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی در موارد زیر به عمل آورد:

الف- حسابرسی و بازرسی قانونی شرکت‌های پذیرفته‌شده یا متقاضی پذیرش در بورس اوراق بهادار.

ب- حسابرسی و بازرسی قانونی سایر شرکت‌های سهامی.

ج- حسابرسی شرکت‌های غیرسهامی و مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی.

د- حسابرسی و بازرسی قانونی شرکت‌ها و مؤسسات موضوع بندهای (الف) و (ب) ماده ۷ اساسنامه قانونی سازمان حسابرسی مصوب ۱۳۶۶^{۱۹۱}.

^{۱۹۰} «قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی» فقط از سوی اسکودا (کانون‌های وکلای دادگستری ایران) و برای نخستین بار به عنوان قانون منبع آزمون وکالت سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود و مرکز وکلای قوه قضائیه این قانون را به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام نکرده بود.

^{۱۹۱} ماده ۷ اساسنامه قانونی سازمان حسابرسی مصوب ۱۳۶۶:

«وظایف و اختیارات سازمان عبارتست از:

الف (اصلاحی ۱۳۹۰/۴/۸) - انجام وظایف بازرسی قانونی و امور حسابرسی کلیه دستگاه‌هایی که بر طبق اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی که مالکیت عمومی بر آن‌ها مترتب می‌باشد از قبیل بانک‌ها، مؤسسات و شرکت‌های بیمه و همچنین شرکت‌های دولتی و مؤسسات و سازمان‌های انتفاعی دولتی، مراکز تهیه و توزیع وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت، بنیاد مستضعفان و بنیاد شهید و سایر نهادهای انقلاب اسلامی و مؤسسات و شرکت‌های تحت پوشش آن‌ها و شرکت‌ها و کارخانجات و مؤسساتی که صرفنظر از چگونگی مالکیت سرمایه آن‌ها به موجب قوانین و مقررات مربوط توسط مدیریت منتخب دولت و یا تحت پوشش

اسکودا

قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی^{۱۹۲}

مصوب ۱۳۹۸/۲/۱۵ با اصلاحات و الحاقات تا ۱۴۰۱/۲/۱۱

اول: تعاریف

ماده ۱- عبارات و اصطلاحات این قانون در معانی مشروحه زیر به کار می‌رود:

۱- طرح (پروژه): عبارت است از مجموعه فعالیت‌های هدفدار (طراحی - مهندسی، تولید، تدارکات، اجراء و یا راه‌اندازی) که منجر به تولید یا احداث یک واحد جدید، توسعه و اصلاح واحد موجود و یا خرید محصولات مبتنی بر سفارش طراحی - ساخت شود.

۲- ارجاع کار: عبارت است از انجام دادن و یا واگذاری مسئولیت انجام فعالیت‌های مختلف طرح (پروژه) به صورت کامل و یا بخشی از یک طرح (پروژه)

۳- دستگاه مرکزی: واحد مرکزی دستگاه‌ها که طبق مقررات وظیفه راهبری واحدهای تابعه را بر عهده دارند.

۴- پیمانکار: هر شخص حقیقی یا حقوقی که طی قرارداد به آن ارجاع کار می‌شود.

۵- پیمانکار طراحی و ساخت: به پیمانکاری اطلاق می‌شود که مسئولیت انجام خدمات طراحی تفصیلی و اجرائی، طراحی مهندسی یا مهندسی فرآیند، تولید، تهیه و تأمین کالا و تجهیزات، عملیات اجرائی و نصب و راه‌اندازی و مدیریت انجام این فعالیت‌ها در یک طرح (پروژه) را بر عهده دارد.

۶- کالا: محصولی که فرآیند مصرف آن از فرآیند تولیدش قابل تفکیک است و مالکیت آن می‌تواند از یک شخص به شخص دیگری منتقل شود.

۷- خدمت: محصولی که فرآیند مصرف آن از فرآیند تولید یا ایجاد آن قابل تفکیک نباشد، شامل انواع تغییرات سفارشی و خاص که به درخواست مشتری در وضعیت، شکل، موقعیت و مکان اشیاء یا اشخاص صورت پذیرد و شامل انواع خدمات مشاوره، آموزشی و درمانی یا انواع پیمانکاری از جمله پیمانکاری احداث، پیمانکاری ترابری، پیمانکاری تعمیر، نگهداری یا بهره‌برداری می‌شود.

^{۱۹۲} «قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» فقط از سوی اسکودا (کانون های وکلای دادگستری ایران) و برای نخستین بار به عنوان قانون منبع آزمون وکالت سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود و مرکز وکلای قوه قضائیه این قانون را به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام نکرده بود.

بخش چهارم
حقوق جزا

قانون کاهش مجازات حبس تعزیری

مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳

ماده ۱- مجازات‌های مقرر در کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی به شرح زیر کاهش یافته یا تبدیل می‌شود:

الف- مجازات حبس موضوع ماده (۶۱۴) قانون (به استثنای تبصره آن) به حبس درجه شش^{۲۲۸}؛

ب- مجازات حبس موضوع ماده (۶۲۱) قانون، در صورتی که ارتکاب جرم به عفو یا تهدید باشد به حبس درجه چهار و در غیر این صورت به حبس درجه پنج^{۲۲۹}؛

پ- تبصره ماده (۶۲۱) قانون، نسخ و در مورد شروع به جرم آن مطابق ماده (۱۲۲) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱^{۲۳۰} عمل می‌شود.

^{۲۲۸} ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) اصلاحی ۱۳۹۹: «هر کس عمداً به دیگری جرح یا ضربی وارد آورد که موجب نقصان یا شکستن یا از کار افتادن عضوی از اعضا یا منتهی به مرض دائمی یا فقدان یا نقص یکی از حواس یا منافع یا زوال عقل مجنی‌علیه گردد در مواردی که قصاص امکان نداشته باشد چنانچه اقدام وی موجب اخلاف در نظم و صیانت و امنیت جامعه یا بیم تجری مرتکب یا دیگران گردد به حبس درجه شش محکوم خواهد شد و در صورت درخواست مجنی‌علیه مرتکب به پرداخت دیه نیز محکوم می‌شود.

تبصره- در صورتی که جرح وارده منتهی به ضایعات فوق نشود و آلت جرح اسلحه یا چاقو و امثال آن باشد مرتکب به سه ماه تا یک سال حبس محکوم خواهد شد.»

^{۲۲۹} ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) اصلاحی ۱۳۹۹: «هر کس به قصد مطالبه وجه یا مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور دیگری به عفو یا تهدید یا حیل یا به هر نحو دیگر شخصاً یا توسط دیگری شخصی را برباید یا مخفی کند در صورتی که ارتکاب جرم به عفو یا تهدید باشد به حبس درجه چهار و در غیر این صورت به حبس درجه پنج محکوم خواهد شد در صورتی که سن مجنی‌علیه کمتر از پانزده سال تمام باشد یا ربودن توسط وسایل نقلیه انجام پذیرد یا به مجنی‌علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مرتکب به حداکثر مجازات تعیین‌شده محکوم خواهد شد و در صورت ارتکاب جرایم دیگر به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌گردد.»

^{۲۳۰} ماده ۱۲۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲: «هر کس قصد ارتکاب جرمی کرده و شروع به اجرای آن نماید، لکن به واسطه عامل خارج از اراده او قصدش معلق بماند، به شرح زیر مجازات می‌شود:

مرکز وکلا

اسکودا

قانون جرایم رایانه‌ای^{۲۴۳}

مصوب ۱۳۸۸/۳/۵ با اصلاحات تا ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

بخش یکم- جرایم و مجازات‌ها

فصل یکم- جرایم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی

مبحث یکم- دسترسی غیرمجاز

ماده ۷۲۹- هر کس به طور غیرمجاز به داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی که به وسیله تدابیر امنیتی حفاظت شده است دسترسی یابد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

مبحث دوم- شنود غیرمجاز

ماده ۷۳۰- هر کس به طور غیرمجاز محتوای در حال انتقال ارتباطات غیرعمومی در سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا امواج الکترومغناطیسی یا نوری را شنود کند، به حبس از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی از ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ تا ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

مبحث سوم- جاسوسی رایانه‌ای

ماده ۷۳۱- هرکس به طور غیرمجاز نسبت به داده‌های سری در حال انتقال یا ذخیره‌شده در سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده مرتکب اعمال زیر شود، به مجازات‌های مقرر محکوم خواهد شد:

الف) دسترسی به داده‌های مذکور یا تحصیل آن‌ها یا شنود محتوای سری در حال انتقال، به حبس از یک تا سه سال یا جزای نقدی از ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ تا ۱۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال یا هر دو مجازات.

ب) در دسترس قرار دادن داده‌های مذکور برای اشخاص فاقد صلاحیت، به حبس از دو تا ده سال.

ج) افشا یا در دسترس قرار دادن داده‌های مذکور برای دولت، سازمان، شرکت یا گروه بیگانه یا عاملان

^{۲۴۳} «قانون جرایم رایانه‌ای» در ۵۶ ماده و در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و در ماده ۵۵ این قانون مقرر شده است که: «شماره مواد ۱ تا ۵۴ این قانون به عنوان مواد ۲۲۹ تا ۷۸۹ ق.م.ا. (بخش تعزیرات) با عنوان فصل جرایم رایانه‌ای منظور و شماره ماده ۲۲۹ ق.م.ا. به شماره (۷۸۳) اصلاح گردد.» بنابراین عنوان دقیق آن «فصل جرائم رایانه‌ای از کتاب پنجم-تعزیرات قانون مجازات اسلامی» است.

قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری

مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵ با اصلاحات تا ۱۳۹۹/۲/۲۳

ماده ۱- هر کس از راه حيله و تقلب مردم را به وجود شرکت‌ها یا تجارتخانه‌ها یا کارخانه‌ها یا مؤسسات موهوم یا به داشتن اموال و اختیارات واهی فریب دهد یا به امور غیرواقعه امیدوار نماید یا از حوادث و پیش آمدهای غیرواقعه بترساند و یا اسم و یا عنوان مجعول اختیار کند و به یکی از وسایل مذکور و یا وسایل تقلبی دیگر وجوه و یا اموال یا اسناد یا حوالجات یا قبوض یا مقاصحساب و امثال آن‌ها تحصیل کرده و از این راه مال دیگری را ببرد کلاهبردار محسوب^{۲۴۴} و علاوه بر رد اصل مال به صاحبش، به حبس از یک تا ۷ سال^{۲۴۵} و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم می‌شود^{۲۴۶}.

^{۲۴۴} رأی وحدت رویه شماره ۵۹۴- ۱۳۷۳/۹/۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور: «نظر به این که ماده ۱ قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر مصوب ۱۳۰۸، انتقال‌دهندگان مال غیر را کلاهبردار محسوب کرده و مجازات کلاهبرداری را در تاریخ تصویب آن قانون ماده ۲۳۸ قانون مجازات عمومی معین نموده بود و با تصویب قانون تعزیرات اسلامی مصوب ۱۳۶۲ ماده ۱۱۶ قانون تعزیرات از حیث تعیین مجازات کلاهبردار جایگزین قانون سابق و سپس طبق ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ مجازات کلاهبرداری تشدید و برابر ماده ۸ همان قانون کلیه مقررات مغایر با قانون مزبور لغو گردیده است لذا جرایمی که به موجب قانون کلاهبرداری محسوب شود از حیث تعیین کیفر مشمول قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ بوده...»

^{۲۴۵} رأی وحدت رویه شماره ۶۲۸- ۱۳۷۷/۶/۳۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور: «نظر به اینکه کیفر حبس مقرر در ماده یک قانون تشدید مجازات ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام اسلامی حداقل یک سال و حداکثر ۷ سال تعیین شده و به موجب تبصره یک ماده مرقوم، در صورت وجود علل و کیفیات مخففه دادگاه‌ها مجازند میزان حبس را تا حداقل مدت مقرر تخفیف دهند، تمسک به ماده (۲۲) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ مجلس شورای اسلامی و تعیین حبس کمتر از حد مقرر در مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام اسلامی مغایر با موازین قانونی است.»

^{۲۴۶} الف- به موجب ماده ۱۰۴ «قانون مجازات اسلامی» مصوب ۱۳۹۲ (اصلاحی ۱۳۹۹)، جرم کلاهبرداری موضوع این ماده، شروع به آن و معاونت در آن به شرطی که مبلغ آن بیش از یک میلیارد ریال نباشد، مشمول تبصره ۱ ماده ۱۰۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ بوده و قابل گذشت محسوب می‌شود.

ب- همچنین به موجب تبصره ماده ۱۰۴ «قانون مجازات اسلامی» مصوب ۱۳۹۲ (الحاقی ۱۳۹۹)، حداقل و حداکثر مجازات این جرم در صورت قابل گذشت محسوب شدن به نصف تقلیل می‌یابد.

بخش پنجم
آیین دادرسی
کیفری

قانون احترام به آزادی‌های مشروع و

حفظ حقوق شهروندی^{۲۹۶}

مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۵

ماده واحده- از تاریخ تصویب این قانون، کلیه محاکم عمومی، انقلاب و نظامی، دادسراها و ضابطان قوه قضائیه مکلفند در انجام وظایف قانونی خویش موارد ذیل را به دقت رعایت و اجرا کنند. متخلفین به مجازات مندرج در قوانین موضوعه محکوم خواهند شد:

۱- کشف و تعقیب جرایم و اجرای تحقیقات و صدور قرارهای تأمین و بازداشت موقت می‌باید مبتنی بر رعایت قوانین و با حکم و دستور قضایی مشخص و شفاف صورت گیرد و از اعمال هرگونه سلابی شخصی و سوءاستفاده از قدرت و یا اعمال هرگونه خشونت و یا بازداشت‌های اضافی و بدون ضرورت اجتناب شود.

۲- محکومیت‌ها باید بر طبق ترتیبات قانونی و منحصر به مباشر، شریک و معاون جرم باشد و تا جرم در دادگاه صالح اثبات نشود و رای مستدل و مستند به مواد قانونی و یا منابع فقهی معتبر (در صورت نبودن قانون) قطعی نگردیده اصل بر برائت متهم بوده و هر کس حق دارد در پناه قانون از امنیت لازم برخوردار باشد.

۳- محاکم و دادسراها مکلفند حق دفاع متهمان و مشتکی‌عنهم را رعایت کرده و فرصت استفاده از وکیل و کارشناس را برای آنان فراهم آورند.

۴- با دادخواهان و اشخاص در مظان اتهام و مرتکبان جرایم و مطلعان از وقایع و کلاً در اجرای وظایف محوله و برخورد با مردم، لازم است اخلاق و موازین اسلامی کاملاً مراعات گردد.

۵- اصل منع دستگیری و بازداشت افراد ایجاب می‌نماید که در موارد ضروری نیز به حکم و ترتیبی باشد که در قانون معین گردیده است و ظرف مهلت مقرره پرونده به مراجع صالح قضایی ارسال شود و خانواده دستگیرشدگان در جریان قرار گیرند.

۶- در جریان دستگیری و بازجویی یا استطلاع و تحقیق، از ایدای افراد نظیر بستن چشم و سایر اعضا، تحقیر و استخفاف به آنان، اجتناب گردد.

۷- بازجویان و ماموران تحقیق از پوشاندن صورت و یا نشستن پشت سر متهم یا بردن آنان به اماکن

^{۲۹۶} «قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی» فقط از سوی اسکودا (کانون های وکلای دادگستری ایران) به عنوان قانون منبع آزمون وکالت سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود و مرکز وکلای قوه قضائیه این قانون را به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام نکرده بود.

آیین نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات، قطع عضو، قصاص نفس و عضو و جرح، دیات، شلاق، تبعید، نفی بلد، اقامت اجباری و منع از اقامت در محل یا محله‌ای معین^{۲۹۷}

مصوب ۱۳۹۸/۳/۲۶

در اجرای ماده (۲۱۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲^{۲۹۸} و ماده (۵۴۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲^{۲۹۹} «آیین نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات، قطع عضو، قصاص نفس، عضو و جرح، دیات، شلاق، تبعید، نفی بلد، اقامت اجباری و منع از اقامت در محلی یا محله‌ای معین» به شرح مواد آتی ابلاغ می‌گردد.

فصل اول: مواد عمومی

ماده ۱- اصطلاحات و اختصارات به کاررفته در این آیین نامه در معانی زیر است:

الف- قانون مجازات اسلامی: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲؛

ب- قانون آیین دادرسی کیفری: قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲؛

پ- آیین نامه: آیین نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات، قطع عضو، قصاص نفس، عضو و جرح، دیات، شلاق، تبعید، نفی بلد، اقامت اجباری و منع از اقامت در محلی یا محله‌ای معین؛

ت- مجازات سالب حیات: مجازاتی که به منظور پایان دادن به حیات محکوم اعمال و اجرا می‌شود.

^{۲۹۷} «آیین نامه نحوه اجرای احکام حدود، سلب حیات، ...» فقط از سوی مرکز وکلای قوه قضائیه به عنوان منبع آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود.

^{۲۹۸} ماده ۲۱۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲: «اجرای احکام حدود، قصاص و دیات براساس آیین نامه ای است که تا شش ماه از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون توسط رییس قوه قضائیه تهیه، تصویب و ابلاغ می‌شود.»

^{۲۹۹} ماده ۵۴۹ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲: «آیین نامه اجرائی نحوه اجرای مجازات‌های سلب حیات، قطع عضو، قصاص عضو و جرح، شلاق، تبعید، اقامت اجباری و منع از اقامت در محلی یا محله‌ای معین ظرف شش ماه از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر کشور تهیه می‌شود و به تصویب رییس قوه قضائیه می‌رسد.»

بخش هشتم

حقوق ثبت

قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند رسمی^{۳۴۷}

مصوب ۱۳۹۰/۹/۲۰ مجلس شورای اسلامی

ماده ۱- به منظور صدور اسناد مالکیت ساختمان‌های احداث‌شده بر روی اراضی با سابقه ثبتی که منشأ تصرفات متصرفان، نیز قانونی است و همچنین صدور اسناد مالکیت برای اراضی کشاورزی و نسق‌های زراعی و باغاتی که شرایط فوق را دارند لکن به علت وجود حداقل یکی از موارد زیر، صدور سند مالکیت مفروزی از طریق قوانین جاری برای آن‌ها میسر نمی‌باشد، در هر حوزه ثبتی هیئت یا هیئت‌های حل اختلاف که در این قانون هیئت نامیده می‌شود با حضور یک قاضی به انتخاب رئیس قوه قضائیه، رئیس اداره ثبت یا قائم‌مقام وی و حسب مورد رئیس اداره راه و شهرسازی یا رئیس اداره جهاد کشاورزی یا قائم‌مقام آنان تشکیل می‌گردد. هیئت مذکور با بررسی مدارک و دلایل ارائه شده و در صورت لزوم انجام تحقیقات لازم و جلب نظر کارشناس مبادرت به صدور رای می‌کند.

الف- فوت مالک رسمی و حداقل یک نفر از ورثه وی

ب- عدم دسترسی به مالک رسمی و در صورت فوت وی عدم دسترسی به حداقل یک نفر از ورثه وی

پ- مفقودالاثر بودن مالک رسمی و حداقل یک نفر از ورثه وی

ت- عدم دسترسی به مالکان مشاعی در مواردی که مالکیت متقاضی، مشاعی و تصرفات وی در ملک، مفروز است.

تبصره ۱- هیئت مکلف است حسب مورد از دستگاه‌های ذی‌ربط استعلام و یا از نمایندگان آن‌ها برای شرکت در جلسه، بدون حق رای دعوت کند.

تبصره ۲- فوت مالک رسمی و وارث وی با استعلام از سازمان ثبت احوال کشور و مفقودالاثر بودن با حکم قطعی دادگاه صالح و عدم دسترسی با استعلام از نیروی انتظامی یا شورای اسلامی محل یا سایر مراجع ذی‌صلاح یا شهادت شهود یا تحقیقات محلی احراز می‌شود.

^{۳۴۷} «قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند رسمی» فقط از سوی مرکز وکلای قوه قضائیه به عنوان منبع درس حقوق ثبت آزمون سال ۱۴۰۲ اعلام شده بود.
در آزمون وکالت که اسکودا برگزار می‌کند تاکنون درس حقوق ثبت از مواد آزمون نبوده است.